

ГЕОГРАФСКИТЕ ПОНЯТИЯ НА ПАНАЙОТ ХИТОВ

Васил Дечев

Географските понятия на Панайот Хитов са почерпени не от учебници, а от лично преживяното. Макар училището в родния му квартал Ново село в Сливен да е било буквално срещу дома му, той остава без всякакво образование. Научава се да чете и пише едва към близо четиридесет годишна възраст, без да е усвоил изцяло правилата на граматиката. Това се отразява и при изписването на много географски понятия. Някои от тях пише в различни варианти. Например той пише: Думалии и Жумалии вместо Джумалии - сега Сборище, община Твърдица, Сливенска област; Бужалии и Боргозижи вместо Бургоджии - сега Горно Александрово, Сливенска община; Лежеково и Новозагорски лъджи вместо Лъджите - сега Баня, Новозагорска община; Котагово вместо Катъгово и много други.¹

Въпреки това може да се каже, че Хитов притежава природна интелигентност и добра памет. Те му дават възможност, дори след десетки години, да възпроизведе живо и с точност много минали събития. За нас е важно, че той ги свързва с конкретни местности и селища.

От жизнения път на войводата, отразен в спомените му и други документи, може да се проследи как се обогатяват неговите географски понятия и кои райони засягат.² Както сам пише: "Моят баща беше горски човек - овчар и козар. Когато ми се изпълниха дванадесет години, баща ми ме взема със себе си и ме направи козарче. И така, аз почти порастнах в гората при козите."³ С други думи той от малък познава сливенския планински район, който е предимно горист. По-сетне като касапин и прекупвач на добитък се запознава с много селища в Сливенско. Като хайдутин разширява познанията си за планинските райони на Сливенско, Котленско, Елено-Твърдишко, северния район на Ямболско, западния на Карнобатско, източното Средногорие и северна Странджа. Чрез пътя на четата му към Сърбия, повторен през 1867 г., опознава централна Стара планина. Действията с четата на Коста войвода през 1864 г. и участието му в Сръбско-турската война през 1876 г. го запознават със Северозападна България и Източна Сърбия. Емиграцията в Сърбия, пътуванията в Румъния и Бесарабия го срещат с много тамошни селища с българско и чуждо население. Активното му участие в Освободителната война разширяват познанията му за част от Северна България около Великотърновско и сегашната северна част на турска Тракия. С действията като началник на Сливенската волентирска кавалерия през 1886 г. подробно се запознава с района на Елховско и Тополовградско.⁴

Освен многобройните писма до много лица в различни селища П. Хитов има подчертан интерес към мемоаристиката. Интересът към неговите спомени е голям и повечето от тях са публикувани, но поради по-слабата му грамотност все с чужда намеса. Още преди Освобождението, през 1872 г. под редакцията на Любен Кара-